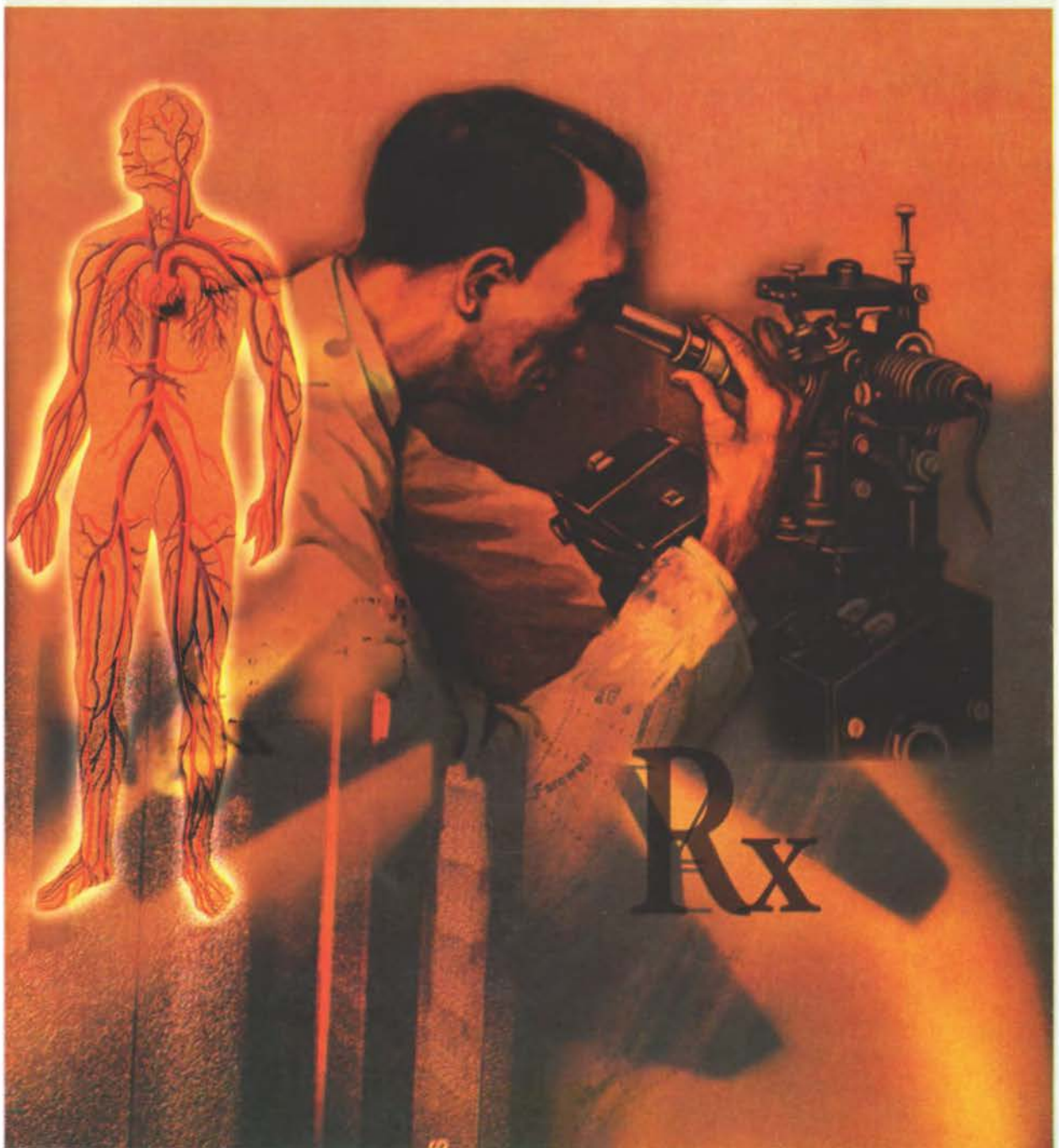

PAGKATAO AT TEKNOLOHIYA

Mga Isyu ng Etika sa Makabagong Medisina

Leonardo D. de Castro

PAGKATAO AT TEKNOLOHIYA
Mga Isyu ng Etika sa Makabagong Medisina

PAGKATAO AT TEKNOLOHIYA
Mga Isyu ng Etika sa Makabagong Medisina

LEONARDO D. DE CASTRO

Sentro ng Wikang Filipino
Sistemang Unibersidad ng Pilipinas

PAGKATAO AT TEKNOLOHIYA: MGA ISYU NG ETIKA SA MAKABAGONG MEDISINA

©1998 ni Leonardo de Castro at ng Unibersidad ng Pilipinas. Hindi maaaring kopyahin ang alinmang bahagi ng aklat na ito sa alinmang paraan — graphic, electronic, mechanical — nang walang nakasulat na pahintulot mula sa mga mayhawak ng karapatang-ari.

Edisyong Eksperimental

Unang limbag, 1998

Emil Q. Javier, Pangulo, *Sistemang Unibersidad ng Pilipinas*

Mario I. Miclat, *Direktor ng U.P. Sentro ng Wikang Filipino (SWF)*

Jimmuel C. Naval, *Katuwang na Direktor, U.P. SWF*

Heidi A. Cabulay, *Tagapag-ugnay ng Proyekto*

Perfecto T. Martin, *Konsultant sa Produksiyon*

Rommel P. Macaraig, Nora A. Garde, Gloria M. Nerviza, Alexie V. Zotomayor,

Ma. Crisanta E. Mella, at Gladys Mirla B. Buenaseda, *Mga Katuwang sa Produksiyon*

Romulo P. Baquiran, Jr., *Pangkalahatang Editor*

Armando Bonifacio, Jr., *Kritiko*

Michael Coroza, *Editor*

Vilma Constantino, *Tagadiseno ng Libro*

Ramon de Guzman, *Tagadiseno ng Pabalat*

The National Library of the Philippines CIP Data

Recommended entry:

De Castro, Leonardo D.

Pagkatao at teknolohiya : mga
isyu ng etika sa makabagong
medisina / Leonardo D. de Castro.

— Quezon City : UP-SWF, 1998

xii, 149 p

Filipino text

1. Medical ethics - Study and teaching.

2. Bioethics - Study and teaching.

I. University of the Philippines.

Sentro ng Wikang Filipino. II. Title

R724 176 1998 P982000290

ISBN 971-8781-89-7

Sentro ng Wikang Filipino

Sistemang Unibersidad ng Pilipinas

Silid 2098 Bulwagang Rizal

Unibersidad ng Pilipinas

Diliman, Lungsod Quezon

Telepono Blg. 924-4747

KALATAS

Matagal na nating iniwasan ang tungkuling ito.

Noon pang pagtibayin sa Konstitusyong 1935 ang pagbuo ng isang wikang pambansa batay sa isang katutubong wika ay alam na nating kailangang gamitin ang Filipino sa edukasyon. Noon pang lumabas ang mga pag-aaral na higit na mabisang gamitin ang Filipino sa pagtuturo kaysa Ingles at alinmang wikang banyaga ay alam na nating kailangang magsulat at maglathala ng mga aklat at iba't ibang gamit pampaaralan sa wikang pambansa.

Ngunit walang dibdibang nagsakatuparan nito sa nakaraang kalahating siglo.

Totoo namang hindi ganap na huhusay ang pagtuturo at pag-aaral sa pamamagitan ng Filipino kapag wala o kulang sa mga babasahing nakasulat sa Filipino. Hindi sapat na may patakaran para unti-unting gamitin ang Filipino bilang wikang panturo. Kailangang ihanda ang isang aklatan ng mga libro sa iba't ibang disiplina para magamit ng mga guro at mag-aaral.

Ito ang katwiran ko sa pag-aatas sa Sentro ng Wikang Filipino (SWF) na pangatawanan ang pagpapasulat at pagpapasalin ng mga textbuk lalo na sa larangan ng agham at matematika. Kinausap ko rin ang Kagawaran sa Agham at Teknolohiya (DOST) na sa tulong ni Kalihim William Padolina ay nagbigay ng pondo para sa paghahanda ng mga unang titulong inilalabas ngayon ng Unibersidad ng Pilipinas (UP) sa pamamagitan ng Sentro ng Wikang Filipino (SWF). Para maipalimbag ang mga naihandang libro ay nangalap naman ako ng tulong sa ilang maaasahang lider politikal ng bansa.

Ipinahayag ko ring isa sa mga tampok na programa sa ilalim ng aking administrasyon ang ganitong mga gawain sa pagpapalaganap at pagpapayaman ng wika at kulturang Filipino. Kaya bukod sa mga aklat sa agham at matematika ay inatasan ko ang Sentro ng Wikang Filipino na pag-ibayuhin ang pagpapasulat at paglalathala ng mga batayang babasahin.

Handog ito ng UP sa ikariringal ng pagdiriwang sa sandaang taon ng ating himagsikan at pagiging bansa. Sa pamamagitan ng Aklatang-Bayan, inaasahan ang pagsulong ng karunungan sa hanay ng mga kabataang mag-aaral at ng paglaganap ng gayong karunungan sa higit pang bilang ng sambayanang Filipino.

EMIL QUINTO JAVIER
Pangulo, Sistemang U.P.

AKLAT ILI ang tawag sa seryeng ito ng mga textbuk sa agham panlipunan. Sa wikang Iloko, Ibanag, at Igorot nagmula ang salitang “ili” na nangangahulugang “bayan.” Mga aklat ito na likha ng pagsisikap at pagtutulongan ng kaguruan ng iba’t ibang yunit ng Sistemang Unibersidad ng Pilipinas. Kasama ang Aklat Ili sa Aklatang-Bayan, ang kabuuang proyekto ng UP sa paglikha ng mga textbuk na nasusulat sa Filipino.

NILALAMAN

1

Teknolohiya, Pangagamot, at Pagkatao	1
Teknolohiya at Kapangyarihan	1
Teknolohiya at Kontrobersiya	3
Makabagong Teknolohiya at Panganib sa Pagkatao	7
Puwersang Koersibo ng Teknolohiya	8
Pagkatao at Kusang-loob	11
Tao, Hindi Kasangkapan	12
Paggamit ng Tao sa Eksperimentong Medikal	13
Tao, Hindi Hayop—ang Kahalagahan ng Karangalan	14
Kamalayan Tungkol sa Pansariling Katayuan	15
Pagkatao at Dignidad	15
“Sapagkat kami ay tao lamang”	16
Pagtuklas ng Teknolohiya, Pagtuklas ng Sarili	18
Kapangyarihan para sa Pangkaraniwang Tao	19
Kapangyarihan at Kahulugan ng Buhay	19

2

Ang Tao Bilang Paksa ng Pananaliksik	23
Mga Pangamba at Pag-aalinlangan	23
Mapanlunas at Di-mapanlunas na Pananaliksik	25
Pagsasamantala at ang Di-mapanlunas na Pananaliksik	26
Pagkatao at Niloloob	26
Pahintulot at ang Pagtutugma ng mga Layunin	27
Mga Gamit ng Pahintulot	27
Mabisang Pahintulot	28
Boluntaryong Pahintulot	28
Motibasyon sa Pagbibigay ng Pahintulot	29
Koersiyong Pang-institusyon	30
Napag-aralang Pahintulot	31
Pahintulot Bilang Kontrata	33
Impormasyon—Walang Labis, Walang Kulang	34
Matinong Pahintulot	35
Panghaliling Pahintulot	36
Pagpili ng Taong Pag-eeksperimentuhan	38
Pagsasaalang-alang sa Kultura	39
Higit sa Lahat, Tao	40

3

Pag-aangkat ng Teknolohiya, Pagpupuslit ng Halaga 43

Mekanisno ng Pagsasalin	43
Pag-aangkat ng Teknolohiya, Pagsasalin ng Pagpapahalaga	44
Kontrobersiya sa Organ Transplant	46
Umpisa ng Kontrobersiya	47
Depinisyon ng Kamatayan	48
Kapangyarihang Mag-alis ng Bahagi ng Katawan	50
Pagsasamantala sa mga Biktima	51
Pagpupuslit ng Sistema ng Pagpapahalaga	52
Pagbibigay ng Organ Bilang Kagandahang-loob	53
Kagandahang-loob at Kusang-loob	53
Pagkukusang-loob at ang Brain-dead	54
Ang Kalooban ng Walang Malay	55
Kredibilidad ng Propesyon ng Panggagamot	56

4

Paghahaliling-ina at Panghaliling-asawa:

Mga Teknolohiyang Pantulong sa Reproduksiyon 59

Mabilis na Pagsulong ng Makabagong Teknolohiya	60
Mga Proseso at ang Kanilang Kapakinabangan	60
Koersiyong Kultural	63
Paglaganap ng Teknolohiya—Ugat ng Koersiyon	66
Kahulugan ng Pamilya	67
Paghahaliling-ina	69
Salapi at ang Komersiyalisasyon ng Proseso	70
Paglilihim at Panlilinlang	72
Paglabag sa Pagkatao	74
Pagtatalik at Paghahaliling-asawa	75
Pagpapatupad ng Moralidad	77
Super-palengke ng Esperma, Itlog, at Embrion	77
Kailan Nagsisimula ang Buhay ng Tao?	79
Katayuan ng Embrion—Tumutubo at Lumalago	80
Embrion—Anak o Pag-aari?	81
Iladong Embrion—Saan Patutungo?	82
Pananaliksik sa Embrion	82
Batas ng Kalikasan	83
Magkakatunggaling Pananaw Panrelihiyon	84
Magkakatunggaling Interpretasyon ng Batas Natural	85

Paglikha ng Makabagong Teknolohiya— Hinihingi ng Batas Natural?	86
Kailangan ang Regulasyon	87
Mga Dapat Pahalagahan.	88
Mga Prinsipyong Panggabay	90

5

Pagbalasa sa Kalikasan: Mga Isyu ng Etika sa Henetika 93

Mga Implikasyon ng mga Bagong Tuklas	95
“Pag-aastang Diyos”	96
Paglikha ng mga Bagong Uri ng Buhay.	97
Genetic Testing at Screening	98
Pagsusuring Henetiko, Seguro, at Pagpasok sa Trabaho.	99
Mga Lihim ng Henetika	101
Maling Paggamit ng Kaalamang Henetiko	102
Pangangalaga sa Konfidensiyalidad ng Kaalamang Henetiko	104
Konsepto ng Solidaridad.	105
Kontrol ng Impormasyon	106
Maalam na Pahintulot	106
Pagsusuring Henetiko—Impormasyon Bilang Pasanin	107
Ang Mapait Na Katotohanan.	109
Pagbabago sa Konsepto ng Sakit	109
Pagbibigay ng Kalusugan o Pagdaragdag sa Pagkatao?	111
Ang Buhay ng Tao Bilang Pag-aari	112
Pag-aastang Diyos o Pagpapalawig sa Pagkatao?	112

6

Cloning: Paglikha ng Kopya, Pagkopya ng Nilikha 117

Ano ang Cloning?	118
Ang Clone Bilang Kambal.	118
Pakinabang sa mga Artipisyal na Kambal	119
Ang Embrion Bilang Kasangkapan	120
Ang Clone Bilang “Putok sa Buho”	121
Dolly—Anak ng Tupa Ngunit Walang Ama	122
Sino ang Tunay na Ina?	123
Paglikha ng Kopya, Pagkopya ng Nilikha	125
Cloning para sa Kapakanan ng Kopya?	129
Eugenic Cloning.	130
Pakikipagsapalaran sa Panganib	133
Problema ng Clone, Problema ng Sangkatauhan	133

7
Etika Bilang Tagasaway, Etika Bilang Gabay sa Paglikha 137

Hamon ng Modernismo sa Siyensiya at Teknolohiya 139
Mula sa Hamon ng Kapakinabangan
Patungo sa Hamon ng Panlilikha 139
Ang Tugon: Pinalawak na Kamalayan 141

8
Pagkatao Bilang Panukatan ng Teknolohiya 143

Pangangailangan para sa Angkop na Panukatan 143
Hamon sa Pagkatao 144
Tao, Hindi Kasangkapan 144
Tao, Hindi Hayop 145
Kamalayang Pangkapanahunan at Pangkasaysayan 146
Kamalayang Mapanuri 146
Tao Lamang 146
Pag-aatubili at Hiya 147
Paghahambing at Pagkakatulad 148